

Kannanotto tekstiilikäsityön puolesta

Uusi tuntijako aiheuttaa suurta huolta käsityönopeettajille. Huoli kohdistuu sekä oppiaineen että opettajien työllisyyden tulevaisuuteen.

Alakoulun käsityö

Käsityön opetuksen painopisteen siirtyminen alaluokille muuttaa oppiaineen sisältöjä merkittävästi. Varsinkin 1-2 luokilla, missä tulevaisuudessa opetetaan yli kolmannes pakollisesta käsityöstä, on työskentely ollut lasten kehitystason mukaisesti paljolti askartelumaista. Työt ovat melko pieniä ja valmistuvat nopeasti. Alaluokilla käsityötä opettavat pääasiassa luokanopettajat, joiden taidot ja innostus käsityön opettamiseen vaihtelevat kovasti.

Nykyisin luokanopettajat opettavat yhä useammassa alakoulussa käsityön kokonaisuudessaan. Luokanopettajat saattavat opettaa käsityötä vain vuoden kerrallaan, aina kulloisenkin tarpeen mukaan. Oppilaan opintojen jatkuvuus kärsii, kun opettaja voi vaihtua vuosittain.

Koska tulevan tuntijaon perusteella yhteisistä käsityöopinnoista yli 80 % opetetaan alakoulussa, on alakoulun käsityötä opettavien luokanopettajien täydennyskoulutukseen sekä opetussuunnitelmiin kiinnitettävä paljon huomiota. Opetuskäytäntöjä tulisi saada yhtenäisemmäksi myös siksi, että yläkouluun saattaa tulla oppilaita lähes kymmenestä eri alakoulusta.

Pitää myös vakavasti harkita ainakin alakoulun 5-6 luokkien käsitöiden siirtämistä aineenopettajien opetettavaksi. Tällöin parannetaan oppilaiden mahdollisuutta saada vähenevistä tunneista huolimatta enemmän pätevän aineenopettajan antamaa opetusta.

Samansisältöinen/ painotettu käsityö

Kolmannella luokalla käsityö jakaantuu nykyisin selkeämmin tekstiilityön ja teknisen työn sisältöihin. Opetus on 3-4 luokilla samansisältöistä, jolloin kaikki oppilaat saavat saman opetuksen sukupuolesta riippumatta.

4-luokan keväällä on voimassa olevan opetussuunnitelman mukaan ollut mahdollista valita ns. painotettu käsityö, jolloin oppilas on valinnut pääasialliseksi käsityöksi joko tekstiilityön tai teknisen työn oppisisällöt. Opetukseen on kuitenkin pitänyt sisältyä aineksia myös toisen käsityön alueelta. Käytännöt noiden ns. vaihtotöiden ja -jaksojen osalta ovat vaihdelleet hyvin paljon eri kunnissa ja kouluissa. Tätä painotettua käsityötä on voitu jatkaa yläkouluun saakka.

Samansisältöisen käsityön opetusta on voitu jatkaa myös 5-7 luokilla. Kokemuksen

mukaan näillä ryhmillä opetussuunnitelman sisältöjen noudattaminen on ollut ajanpuutteen vuoksi vaikeaa. Aikaa on mennyt paljon jo opittujen asioiden kertaamiseen, kun oppijaksojen väliin on jäänyt pitkiä taukoja. Toisaalta oppilaat ovat saaneen laajempaa oppia käsityön eri alueilta.

Samansisältöisen käsityön opettamista on perusteltu erityisesti sillä, että perusopetuksessa ei oppiaineita voi jaotella sukupuolen mukaan. Kun kaikki opiskelevat saman verran sekä tekstiilityön että teknisen työn sisältöjä, ei sukupuolipainotuksia tule.

Segregaation leventämistyöryhmä esitti loppuraportissaan (OKM 2012:18) seuraavaa:

Käsityö on järjestettävä kaikille oppilaille samansisältöisenä ja yhtenäisenä käsillä tekemisen taitoja edistävänä, sekä materiaalien käyttöön ja niihin liittyvien ilmiöiden ymmärtämistä ja hahmottamista tukevana oppiaineena. Pakollisten opintojen tavoitteena on materiaalien ja teknologioiden monipuolinen osaaminen sekä niihin liittyvien kulttuuristen merkitysten ymmärtäminen.

Lausunnossa kannatetaan voimakkaasti opetuksen muuttamista sukupuolineutraaliksi.

Myös Tasa-arvo-ohjelmassa 2008 on käsityön jakautuminen tekstiilityöhön ja tekniseen työhön nostettu yhdeksi sukupuolieroa ylläpitäväksi käytännöksi.

Käsityössä on paljon sisältöjä, jotka sopivat yhtä hyvin sekä tytöille että pojille. On myös sisältöjä, jotka kiinnostavat eri tavoin eri sukupuolia. Kädentaitoja voidaan kehittää monella eri tavalla. Käsityön muuttuminen täysin sukupuolineutraaliksi muuttaa oppiaineen luonnetta. Tämä asettaa suuria vaatimuksia opetussuunnitelmatyölle, jotta oppiaine säilyttäisi kiinnostavuutensa molempien sukupuolten keskuudessa.

Yläkoulun käsityö

Ajatus ilmiökeskeisestä oppimisesta on kannatettava. Tällöin oppiminen lähtee jonkin suuremman asiakokonaisuuden tutkimisesta. Opiskelu ylittää oppiainerajat ja opiskelija tutustuu asian eri puoliin painottaen niitä oman kiinnostuksensa mukaan.

Tuntimäärien vähentäminen vie kuitenkin pohjaa pois isoilta yhteistyöprojekteilta. Jos käsityötä on opetettavana yhteensä kaksi vuosiviikkotuntia 7-9 luokilla, ja ne jakaantuvat vuorotellen kahdelle eri opettajalle, on tällaisten projektien tekeminen varsin hankalaa. Tuossa ajassa on vaikea harjoitella riittävästi edes perustaitoja. Puhumattakaan siitä, että päästäisiin käsityön keskeisimpiin asioihin, kuten ongelmanratkaisu- ja suunnittelutaitojen, itseilmaisun ja luovuuden kehittämiseen. Oleellista ei ole, että opetetaan kaikkia tekstiilityön lukemattomia eri tekniikoita. Oman työn luovalle suunnittelulle on kuitenkin edellytyksenä perustyötapojen ja perustaitojen hallinta.

Käsityötaitojen oppiminen ja harjaannuttaminen vaatii pitkäjänteisyyttä ja kärsivällisyyttä. Osaava aineenopettaja pystyy kannustamaan oppilaita ja tukemaan heitä omien käsityövalintojen tekemisessä. Vaarana on, että vähenevä opetusaika muuttaa oppilastyöt enemmän samankaltaisiksi. Tällöin oppilaan omalle suunnittelulle ei enää jää tilaa.

Ekologiset näkökulmat tulevat hyvin esiin tekstiilityöntunneilla. Kuluttajatietous ja kierrätys ovat opetuksen oleellisia sisältöjä. Oppilaan tulee oppia miettimään omia kulutustottumuksiaan ja itse tehdyn sekä ostetun tuotteen vaikutusta luotoon, talouteen ja hiilijalanjälkeen. Toivottavaa on, että näihin asioihin jää tulevaisuudessakin aikaa.

Nivelkohta arvioinnissa siirtyy kuudennen ja seitsemännen luokan väliin. Jos aineenopettaja opettaa oppilaita vain seitsemännen luokan ja koulussa toteutetaan samansisältöistä käsityötä, oppilas saa päättöarvosanan käsityöstä kahdelta opettajalta, jotka molemmat ovat opettaneet oppilasta yhden tunnin viikossa. Voidaan pohtia, kuinka tasa-arvoisia nuo arvoinnit ovat eri puolilla Suomea.

Valinnaistunnit

Valinnaistunnit muodostavat resurssin, jonka aikana oppilaat voivat syventää omia käsityötaitojaan ja löytää oman lahjakkuutensa ja luovuutensa. Vähenevillä tunneilla on kuitenkin vaikea herättää oppilaissa sitä innostusta ja halua oppia lisää, jota tarvittaisiin valinnaisen käsityön opiskelemiseen.

Valinnaisryhmien muodostuminen onkin epävarmaa ja epäsäännöllistä. Huonossa taloustilanteessa ei kunnissa tällöin perusteta aineenopettajan virkoja ja eläkkeelle jäämisen myötä vanhojakin lakkautetaan. Valinnaisaineiden tarjonta heikkenee, kun koulussa ei ole vakinaista opettajaa. 8-9 luokilla ei silloin ole käsityöopetusta lainkaan ja opinpolku katkeaa ennen toisen asteen jatko-opintoihin pyrkimistä.

Valinnaisuutta pitäisi pystyä sitomaan käsityöhön siten, että tekstiilityön ja teknisen työn ryhmiä olisi helpompaa perustaa. Jos 10 oppilasta valitsee esimerkiksi kotitalouden, ryhmä perustetaan. Jos 10 oppilasta valitsee käsityön, mutta viisi heistä teknisen- ja viisi tekstiilityön, ei kumpaakaan ryhmää perusteta. Tähän tosiasiaan pitäisi saada muutos.

Opetusryhmien koko

Opetusryhmien koolla on suuri merkitys käsityön opettamiselle. Turvallisuuden takaamiseksi ryhmäkoko ei saisi ylittää kuuttatoista, mutta ainakin tekstiilityössä tuota suositusta rikotaan usein. Jopa yli kahdenkymmenen oppilaan ryhmiä esiintyy ja noissa ryhmissä saattaa olla mukana integroituja oppilaita. Avustajia ei käsityötunneille kuitenkaan tahdo saada.

Valinnaisryhmiä muodostettaessa taas tuota ryhmäkokoja tulkitaan niin, että pieniä

ryhmiä ei perusteta. Pienehkössä koulussa, jossa valinnaisaineita on runsaasti tarjolla, on lähes mahdotonta saada tekstiilityön ryhmiä kokoon. Ryhmiä muodostuu epäsäännöllisesti ja opettaja elää joka kevät epävarmuudessa siitä, mitä seuraavana syksynä opettaa. Opetusvelvollisuuden kattamiseksi joudutaan usein opettamaan muilta ylijääviä tunteja, joihin ei välttämättä ole pätevyyttä.

Opettajien työllisyys

On tärkeää, että käsityöoppiainetta uudistetaan ja päivitetään vastaamaan tämän päivän ja tulevaisuuden tarpeita. On kuitenkin surullista, että tätä uudistustyötä estetään vähentämällä pätevän aineenopettajan antamaa opetusta. Käsityön aineenopettajien työllisyystilanne on jo nyt heikko. Yläkoulussa tarjottavat kaksi pakollista käsityötuntia eivät riitä kahden opettajan 24 tunnin opetusvelvollisuuden täyttämiseen. Valinnaistunnit ovat käsityöopettajille elintärkeitä.

Minkään muun oppiaineen opettamisesta eivät myöskään joudu kilpailemaan kahden eri tieteenalan korkeakoulutetut opettajat. On muistettava, että tekstiiliopettajia ja teknisen työn opettajia koulutetaan edelleen erikseen. Yläkoulun pakollisten kahden tunnin opettamiseen tarvitaan molemmat.

Käsityöopettajien opetusvelvollisuus on 24 tuntia viikossa. Taide- ja taitoaineiden joukossakin opetusvelvollisuudet vaihtelevat. Tähän pitäisi saada korjaus. Kaikilla taide- ja taitoaineilla pitäisi olla sama 21 tunnin opetusvelvollisuus.

Täydennyskoulutus

Käsityötuntien vähyys pakottaa useat opettajat opettamaan myös muita aineita käsityön ohella. Näihin aineisiin ei aina ole pätevyyttä. Käsityöopettajan opetusvelvollisuus täytetään niillä tunneilla, mitä muilta opettajilta jää yli. Tämä tilanne ei ole opettajan eikä oppilaiden edun mukainen. Opettajalla tulisi olla oikeus täydennyskoulutukseen, jotta hän saisi pätevyyden opettamiinsa aineisiin, jos opetusvelvollisuus ei täyty viran edellyttämistä tunneista.

Luokanopettajille, jotka opettavat paljon käsityötä, tulisi myös olla mahdollisuus täydennyskoulutukseen, jolla he saisivat aineenopettajan pätevyyden.

Käsityö lukion oppiaineena

On myös tutkittava mahdollisuutta lisätä käsityö lukioiden ainevalikoimaan. Tällä hetkellä on mahdollista suorittaa käsityöstä lukiodiplomi, mutta pakollista kursseja ei ole edes tarjolla. Kaikissa lukioissa ei ole lainkaan mahdollisuutta käsityöopintoihin. Opinpolun pitäisi olla yhtenäinen myös lukion kautta käsityöalan jatko-opintoihin pyrittäessä.

Käsityöopinnojen tavoite

Käsityöopinnoissa on tavoitteena tuottaa erilaisia tekniikoita hyödyntäen konkreettisia esineitä ja tuotteita. Tämä ei kuitenkaan ole opintojen ainoa tavoite. Käsityötunneilla oppilas oppii taitoja, joita hän tarvitsee tulevassa elämässä: pitkäjänteisyyttä, keskittymistä, käsien, silmien ja aivojen yhteistyötä, loogista päättelytaitoa, suunnittelu ja ongelmanratkaisutaitoja, avaruudellista hahmottamista ja kolmiulotteisuutta. Työn tekeminen on tavoitteellista ja sisältää kokonaisen oppimisprosessin alkaen työn suunnittelusta ja päättyen valmiin työn arvioimiseen. Työn oppiminen johtaa oppilaan itseluottamuksen kasvuun ja uskoon omasta kehityksestä.

Kädentaitoja tarvitaan monissa jatko-opinnoissa. Suomessa on harjoitettu kansainvälisestikin korkeatasoista designopetusta. Toivottavasti tätä opetusta ei nyt murenneta alhaaltapäin opetusta vähentämällä.

Suomen tekstiiliteollisuus tarvitsee myös tekijöitä. Ala on katoamassa Suomesta kokonaan, kun tekstiilituotteiden valmistus siirtyy aina vaan enemmän ulkomaille. Onko Suomella varaa kadottaa kokonainen teollisuudenala?

Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten määrä on jatkuvasti kasvussa. Näillä nuorilla kädentaidot saattavat olla se ratkaiseva tekijä, jolla itseluottamusta saadaan kohotettua siten, että usko omaan osaamiseen palaa. Nämä nuoret ovat usein tekijöitä, eivät lukijoita. Mahdollisuus jatkaa taide- ja taitoaineiden opintoja koko perusopetuksen ajan, saattaa olla heidän pelastuksensa. Opinpolun tulee olla jatkuva perusopetuksesta toisen asteen opintoihin saakka.

Parhaaseen oppimistulokseen käsityössä päästään, kun käytettävissä on riittävästi aikaa, sekä innostunut ja innostava, pätevä opettaja. Vasta riittävän harjoittelun myötä, osaavan opettajan tukemana, taidot kehittyvät siten, että oppilas saa oman itseilmaisunsa ja luovuutensa käyttöön. Hänestä tulee taitaja.

Tiina Hytti
puheenjohtaja
Tekstiiliopettajaliitto TOL ry
puheenjohtaja@tekstiiliopettajaliitto.fi